Кирилицата вчера, днес и утре

Тодор Георгиев

Несъмнено умението да пишем, да запазваме по един или друг начин знания, спомени, идеи и всичко останало, което сметнем за достатъчно важно, е фундаментален аспект от разликата между човека и животното. Появата на писмеността е невероятното събитие, което слага край на термина „праистория" и слага началото на историческия период от развитие на човечеството. Нужни са почти 200 хиляди години докато съвременният Хомо сапиенс изобрети начин да съхранява мисълта си на друго място освен в черепа си. И още почти 6 хиляди години докато стане възможна комуникацията между всички краища на Земята, използвайки това откритие.

Живописменост[1]

Писмеността е система от знаци, предназначена да представя език и култура в писмен вид, но както знаем, не задължително с букви. Това може да са символи, фонеми, срички или рисунки на обекти. Тук не включваме праисторически пещерни рисунки и друга праисторическа „живопис", тъй като това е по-скоро импресия на автора, но все пак можем да кажем, че това най-вероятно са първите стъпки. Първата писмена система, за която има сведения, е от бронзовата епоха, четвърто хилядолетие пр. Хр. и е дело на Шумерската цивилизация, която въвежда клиновидното писмо като начин за запис на данни върху глинена основа. Името си носи от вида оставяни следи върху меката повърхност с помощта на тръстикови пръчици със заострен връх и триъгълен профил. Всеки символ означава една дума. В продължението на няколко хиляди години тези символи преминават през опростени рисунки, стилизирани фигури и абстрактни комбинации от щрихи до изчезването им около първо хилядолетие пр. Хр. Можем да си

1 Терминът е използван в: Разбулените букви. – *Осем*, бр. 5(89), 2016.

представим колко много такива комбинации от чертички трябва да се наизустят, за да може да се напише и после прочете дълъг текст.

Приблизително 3000 г. пр. Хр. възниква египетското пиктографско писмо. В него се различават три вида: идеограми, които представляват стилизирани фигури с ясно значение (напр. слънце, планина, ходя, ям); фонограми, които се използват за означаване на звуци или на група от звуци; детерминативи, които спомагат за определяне значението на конкретния знак, т.е. дали става въпрос за вещ, действие или нещо абстрактно. Съществували около 600 символа с различни значения – всеки писар трябвало да се подложи на интензивно и скъпо учение докато стане компетенен в писането и четенето. Дотук текстовете са без дефинирана посока – пишели са се хоризонтално от ляво надясно, от дясно наляво, както и вертикално, сочещи наляво или надясно.

Финикийската писменост (фиг. 1.3) датира от 12 век пр. Хр. и е позната като първата позвукова система. Всеки знак отговарял на конкретен съгласен звук, но и на дума. Тъй като няма гласни, фактически е позната като абджад. Същинските азбуки съдържат графеми за всеки отделен звук – както за съгласните, така и за гласните. Първата азбука (фиг. 1.2) древните гърци адаптират около 13 век пр. Хр. от финикийския абжад като добавят нужните гласни за нуждите на своя език и постепенно го разпространяват из Европа. В Рим около 500 г.пр. Хр., по подобие на същата азбука, възниква т. нар. Латинска архаична азбука (фиг. 1.1).

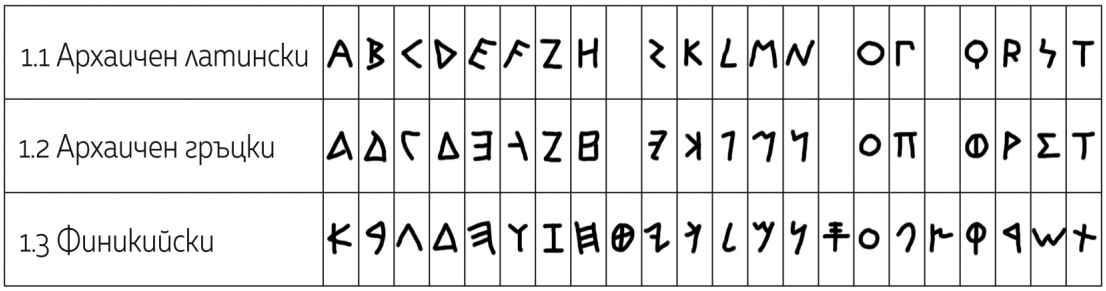

Фиг. 1. Съпоставка на 3 архаични азбуки

Източник: Sakkal, Mamoun. The Art of Arabic Calligraphy. The Language and The Script, 1993 http://www.sakkal.com/ArtArabicCalligraphy.html

Буквите са строго линеарни и без контраст в дебелините. Ясно се вижда колко близки една до друга са трите азбуки и колко плавно една прелива в друга.

Ранна форма на Римското монументално писмо
Основна форма – без серифи

Ранна форма на Римското монументално писмо
Преходна форма – със скрити серифи

Ранна форма на Римското монументално писмо
Преходна форма – с извити серифи

Римско монументално писмо
Класическа форма – със скрити серифи

Римско монументално писмо
Класическа форма – с изв. серифи и тъпи върхове

Римско монументално писмо
Класическа форма – с изв. серифи и тъпи върхове

С разцвета на Римската империя се развиват и писмените форми. Появява се т.нар. Римски монументален шрифт, който претърпява различни

промени (фиг. 2). Появяват се серифи (завършеци в края на гредите на буквите) и се експериментира с тяхната форма и характер.

Фиг. 2. Съпоставка на стадиите на развитие на Римското монументално писмо

В днешно време безсерифните шрифтове често са описвани като идеалните рационални и функционални буквени форми, отърсени от излишното и в хармония с машината. През 2017 г. се навършиха 60 години от раждането на един от най-изветните шрифтове за всички времена – неостаряващата легенда Helvetica. Това, обаче, бледнее в сравнение с отблезяната през 2014 г. деветстотна годишнина от издигането на Траяновата колона – олицетворение на перфектите форми и пропорции, символ на ненадминато съвършенство, непоклатимо от времето. Факт е, че стилът, наложен преди повече от хиляда години, все още доминира огромния обем печатни материали и запазва силна позиция в комуникацията на екран в лицето на друг всеизвестен шрифт – Times New Roman. Той носи това име с препратка към римския Capitalis monumentalis, датиращ от 43 г. пр. Хр., година след убийството на Юлий Цезар. Безспорно наричан шрифтът на Римската империя днес, той не се налага до началото на 1 век сл. Хр. и достига апогея си през 2 век. Достигнато е неписано съгласие, че най-добрият екземпляр на този шрифтов феномен, днес можем да видим именно в основата на Траяновата колона в Рим (фиг. 3).

Фиг. 3. Естампаж на детайл от югоизточната фасада на Траяновата колона в Рим, 113 г. Текстът е издялан в мраморна плоча с размери 2.81x1.04 м.
Източник: The problem with Trajan by Carl W. Scarbrough
https://www.newcriterion.com/issues/2016/3/the-problem-with-trajan

Като част от монумента, поръчан от император Траян, затвърждаващ победата над даките, той е с огромна историческа стойност. Запазен е на първоначалното си място и с изключение на липсващо триъгълно парче в основата, съдържащо 6 букви, и вдлъбнатина от гюле в горната си част, е почти непокътнат. Текстът съдържа всички букви от използваната по това време азбука. Оформянето на съдържанието е перфектно – с идеално междубуквено и междуредово разстояние. Много добър пример за фината настройка в големината на всеки ред, оптически компенсираща възприятието на зрителя спрямо височината на монумента – принцип, измислен от римляните и прилаган до днес. С други думи всеки ред е с леко по-едри букви спрямо този под него, изчислено по специална формула, с тази цел всеки ред да изглежда с еднакъв размер когато човек чете посланието стъпил на земята. На същия принцип главите на статуите, които са на постамент и високо във въздуха или просто с големи размери, и днес се изработват физически по-големи, за да изглеждат пропорционални и оптически правилни когато ги наблюдаваме от долен ъгъл.

Буквите на Capitalis monumentalis са проектирани с цел изчукване в камък за кратки текстове и само за главни букви (до момента редовни (малки) букви все още не са измислени, както и препинателните знаци). Формите се изписват с плоска четка и после биват издълбавани с чук и длето по специален начин с V-образна форма на канала. Това осигурява много добра видимост и четимост на написаното независимо под какъв ъгъл пада светлината – различните наклони в издълбаните форми винаги дават достатъчен контраст на осветена и затъмнена част.

Формите на римското монументално писмо и пропорции, много близки до тяхните, са същите, които познаваме и ползваме до днешен ден. “Генезисът на буквите завършва след утвърждаване на всички писмени

знаци, вследствие на което започва историята на шрифта в калиграфията”.[2] Вследствие на появата на латинските букви се дава начало на поток от калиграфски стилове из цяла Европа. Най-преките потомци на този стил са Capitalis Quadrata и Capitalis Rustica. Последният носи значима промяна в пропорциите и ъгъла на пишещия инструмент, съответно до интересна метаморфоза в графичния рисунък, продиктуван от нуждата за по-бързо писане. Много скоро Rustica води след себе си преходния римски маюскулен курсив и, по-важното, римския унциал (ок. 4 в.), който влиза в употреба следващите почти 10 века. Отново, той е с по-опростена техника на писане, за да пести ценно време при писането на дълги текстове. Много важен детайл при унциала е появата на горни и долни дължини на някои букви – заявка за развитието на редовни букви. Успоредно с римския се развива и гръцкия унциал – малко по-ълговат и по-строен, отново с ясно проявени горни и долни излизания.

Между 3-7 в. се развива римския млад курсив, който показва форми, които срещаме и днес при редовните букви, например ‘а’. През Средновековието, в различни краища на континента, а и дори извън него, се развиват различни интерпретации на полуунциал – византийски, италиански, френски, испански, ирландски, английски, британски, келтски и дори африкански. Около 7 в. се появява и вестготски шрифт, който отново е стъпка напред към редовните букви. Сто години по-късно вече се ражда стил, който ясно е оформил и съдържа пълен набор от главни и редовни букви с ясно видими горни и долни дължини – Каролингски минускул, разработен отчасти под патронажа на Карл Велики.

2 **Йончев, Васил**. Шрифтът през вековете. София, 1965.

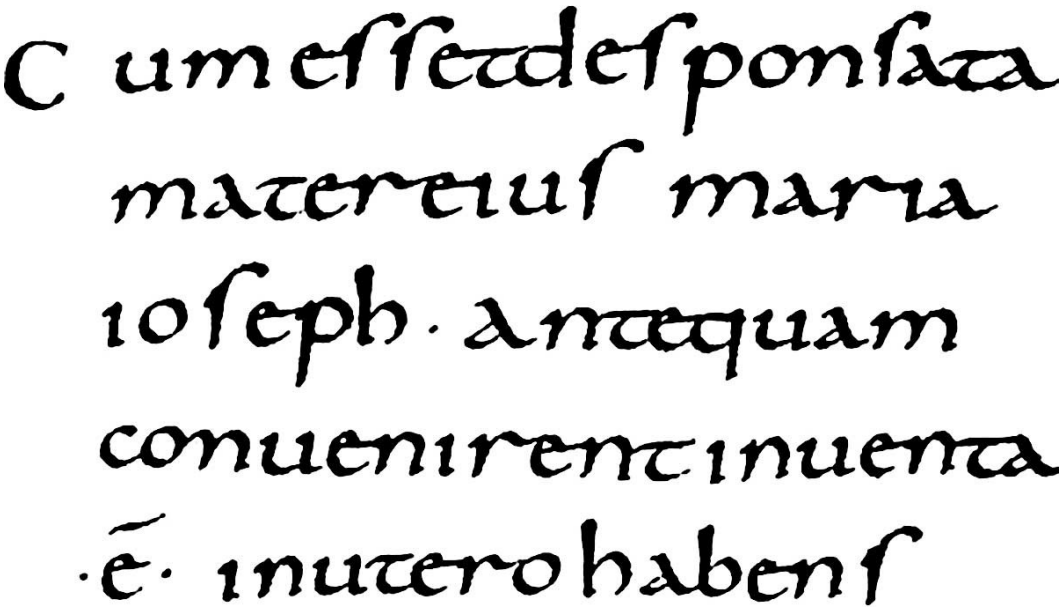

Фиг. 4. Каролингски минускул от Евангелията на Лотар, написан в Тур, Франция, ок. 850 г. По времето на Ренесанса дава основата на шрифтовите форми на редовните букви, с които пишем днес.
Източник: Carolingian minuscule
https://www.britannica.com/art/Carolingian-minuscule

Следващ етап в еволюцията на латинските калиграфски стилове е отреден на готическите шрифтове, но те са обект на друго изследване.

Славянска писменост

След основаването на българската държава българите не са имали собствена писменост и дълго време се е налагало да се адаптират към гръцката азбука и език. За времето преди създаването на кирилицата Черноризец Храбър пише: „славяните бяха принудени да пишат на славянската реч с римски и гръцки букви без устройство.” Звуците на праславянския (първобългарски) език значително се различавали с това, което гръцкия предлагал и с течение на времето ясно се дефинира съзнанието и желанието да се създаде писмо, което да отговаря на нуждите. В трудовете си проф. Васил Йончев нашироко обяснява проучванията и хипотезата си за Азбуката от Плиска, базирана на фигурата модул.

Проучванията си насочва към редица намерени надписи върху глинени съдове, каменни блокове и мн. др. с неясен произход (най-известният артефакт от които е розетката от Плиска), докато дефинира ясно логиката на употреба и съдържанието на тази сложна азбука. Дали това, което ученът описва в книгите си наистина е така, е обект на спорове и дискусии, тъй като няма категорични доказателства за представената хипотеза. Може би тази „протоазбука" е била експериментална и с нея са направени първите проби да се онагледи звука на езика ни чрез нова, оригинална система.

Друг повод за спорове е датирането на глаголицата – дали действително е предшествала кирилицата или е било обратното. Официалната версия до момента е, че тя е плод на труда на Константин-Кирил Философ с помощ от брат си Методий още от 855 г. и, че е първата славянска азбука. Факт е, че целият живот на двамата братя и бил посветен на един културен, духовен подвиг. Според „Кратко житие на Климент Охридски" се потвърждава делото на по-малкия брат: „Изобретил и други форми на буквите за по-голяма яснота от ония, които изнамерил мъдрият Кирил."

„Колкото и оригинална да е една изобретена писмена система, ако тя не намери широк прием и ако сферата ѝ на приложение се свежда до ползването на писмените ѝ знаци само от ограничен кръг „просветени", тя се превръща в тайнопис и с течение на времето губи своето значение."[3]

Както всяка друга писменост, кирилицата е плод на нуждата на един народ да изразява говоримия си език в писмен вид. Тъй като глаголицата най-вероятно се оказва по-сложна от нужното, се налага да се направи нов опит и този път той стъпва на адаптацията на вече готова писмена система. На основата на гръцкия унциал ученикът на светите братя Климент разработва кирилицата в края на IX век.

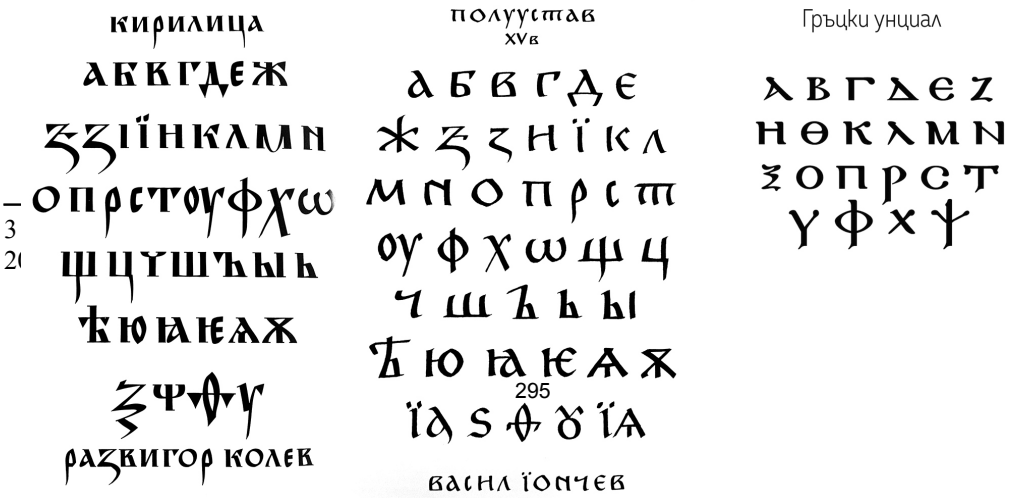

Фиг. 5. Съпоставка между Устав, Полуустав и гръцки Унциал

Новата система също е образувана само от главни букви и е много по-лесна за писане, тъй като много от знаците са вече познати от употребата им в гръцкия. Включва всички особености на българския език и най-после българския народ успял да заеме достойно място в световната история със своя собствена писменост като неизменна част от християнството. Постепенно кирилицата се разпростира по целия славянски свят и стига дори до Монголия. В периода от IX до XVIII в. графичната ѝ форма се е развила в няколко характерни шрифтови стила: устав, маюскулен (главни букви) курсив, преходен бързопис, полуустав, бързопис (скоропис), граждански курсив.

Развитието на кирилицата у нас спира по времето на османското владичество. България загубила за пет века водещата си роля на център на славянската просвета и култура, а новият център се преместил в Русия. Бъдещето на кирилицата било изцяло в ръцете на руското духовенство. Това означавало развитието на писмеността в ръкописна форма, както и на кирилската типография в печатна форма. Големите събития през това време, свързани с Гутенберговата революция, не стигнали до България. Според проф. Йончев първата отпечатана книга на кирилица е „Осмогласник" или „Октоих", създадена през 1491 г. в Полша. Първа българска книга „Абагар" е отпечатана през 1651 г. в Рим. В българските земи подобно нещо се случва чак през 1835 г.

През 1707 г. руския цар Петър I прави реформа и коренно видоизменя формата на наборната кирилица. С цел да бъде в крак с печатните тенденции, той възлага задачата едновременно на Московския печатен двор и на амстердамски майстори, които нямат опит в разработването на подобна шрифтова система. Качеството на възпроизвеждане на използваната от холандците технология накланя везната в тяхна полза и през 1710 г. се утвърждава нова форма на знаците от азбуката на базата на широката холандска антиква. Царят лично взима решения за формите и ръчно избира конкретни предложения от представените му варианти.

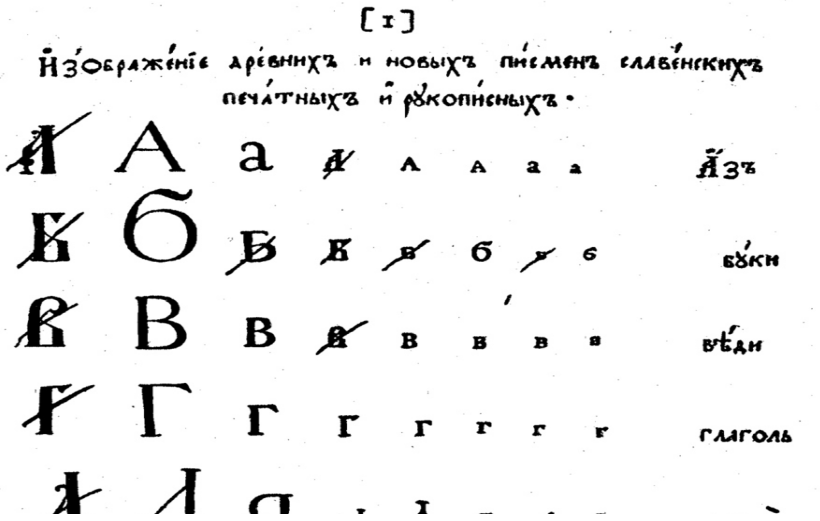

Фиг. 6. Фрагмент от първата страница от проекта Петровски шрифт с нанесени лично от императора поправки от 1710 г. В края на XVIII в. се налага името „граждански шрифт", термин ползван и днес.
Източник: Civil Type and Kis Cyrillic https://typejournal.ru/en/articles/Civil-Type

Старият стил на писане с полуустав се запазил от Московската митрополия и бил наречен „църковнославянски". Единственият калиграфски стил, развил се след полуустава и бързописа, е граждански курсив – по копие на модерния за XVIII в. стил Англе (от англ. – Copperplate). Важно е да се спомене Попгерасимовото писмо от 14 в. (фиг. 7) – преходна форма на полуустава под силно влияние на гръцкия минускул (бързопис), класифициран от Б. Цонев като византинизиран полуустав, с който е писан Софийският препис на т.н. „Евтимиев служебник" от книжовника поп Герасим. Анализирано е като шрифт и носи голяма част от ДНК-то на това, което днес наричаме българска кирилица.[4]

4 **Коцева, Елена** . Попгерасимово писмо. http://scripta-bulgarica.eu/bg/terms/popgerasimovo-pismo

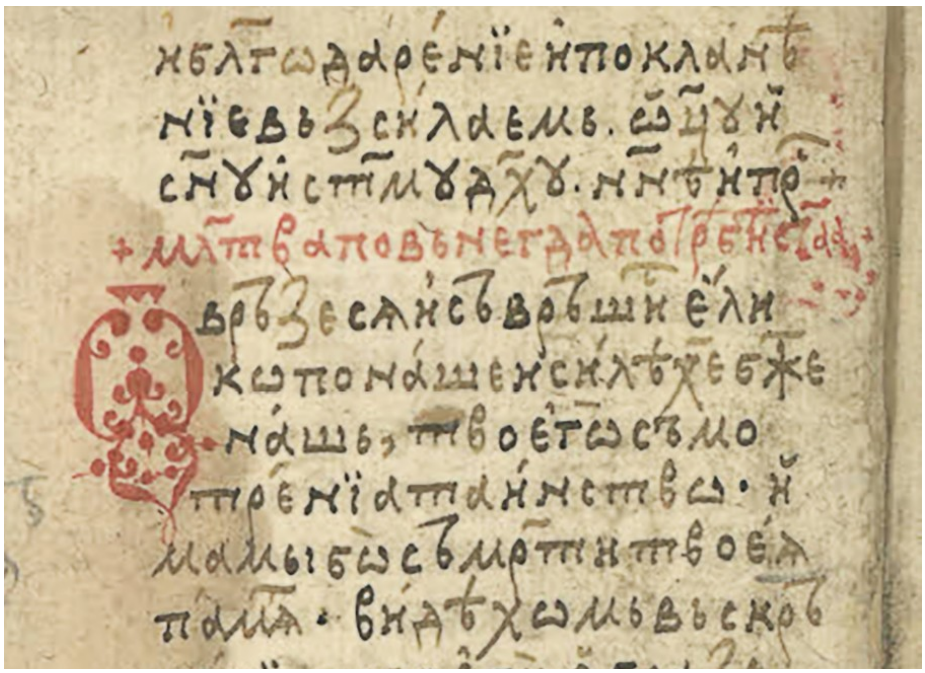

Фиг. 7. Фрагмент от страница на Софийския препис на т.н. „Евтимиев служебник“ от книжовника поп Герасим, вероятно съвременник на патриарх Евтимий Търновски и книжовник от неговия кръг.

Източник:https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200353/BibliographicResource_3000096072611.html

Българицата или изправен курсив, както е наричана от руските шрифтови специалисти, е плод на изследването на проф. Йончев за систематизиране на адекватно допълнение към латиницата с ясни разлики от руския стандарт. Позовавайки се на стари примери, в т.ч. Попгерасимовото писмо, се извежда ясна концепция за формата на редовните букви в печатните кирилски шрифтове – такива, които не са просто умалени главни, а спазват логиката за минускулна форма, вдъхновена от ръкописната такава. В резултат от това проучване 60-те и 70-те години на миналия век могат да се нарекат Ренесанс на българското шрифтово изкуство. През 1956 г. група ентусиасти художници, работещи в областта на оформянето на книгата, се заемат да обновят вида на кирилските букви и да търсят нови форми за главните и малки букви. Никой няма да отрече, че в граждански шрифт има чудати и недодялани моменти и решенията, взети от не-специалист в областта на шрифтовото изкуство, водят до непълноценното развитие на

една писменост. Несъмнено е нужно кирилицата да стане визуално хармонична с латиницата. Резултатът е десетки шрифтови разбработки с високо качество и значително вдигане на нивото на графичната култура в страната (нещо, което малко по малко се изгубва с появата на дигиталните устройства). Разработени са пълни шрифтови гарнитури във всеки актуален (и не само) стил, който може да влезе в употреба в приложната графика.

Важно е да се изведат разликите и логиката на българската форма на кирилицата (фиг. 8). Една от основните цели е да се намали броят на буквите, които като форма са просто умалени главни. Тази промяна води до много по-хармонична, динамична и разнообразна шрифтова картина. Подобно на латиницата, се спазва ритъм на постоянно качване и слизане, което прави самите букви много по-лесно разпознаваеми за окото при четене на дълъг текст. Обработката на информация става по-бързо, защото отделните графеми са лесно и недвусмислено различими и мозъкът ни се напряга по-малко. Не е тайна, че когато формите се повтарят (главните се намаляват до редовни), шрифтовата картина става скучна и реда става равен и монотонен.

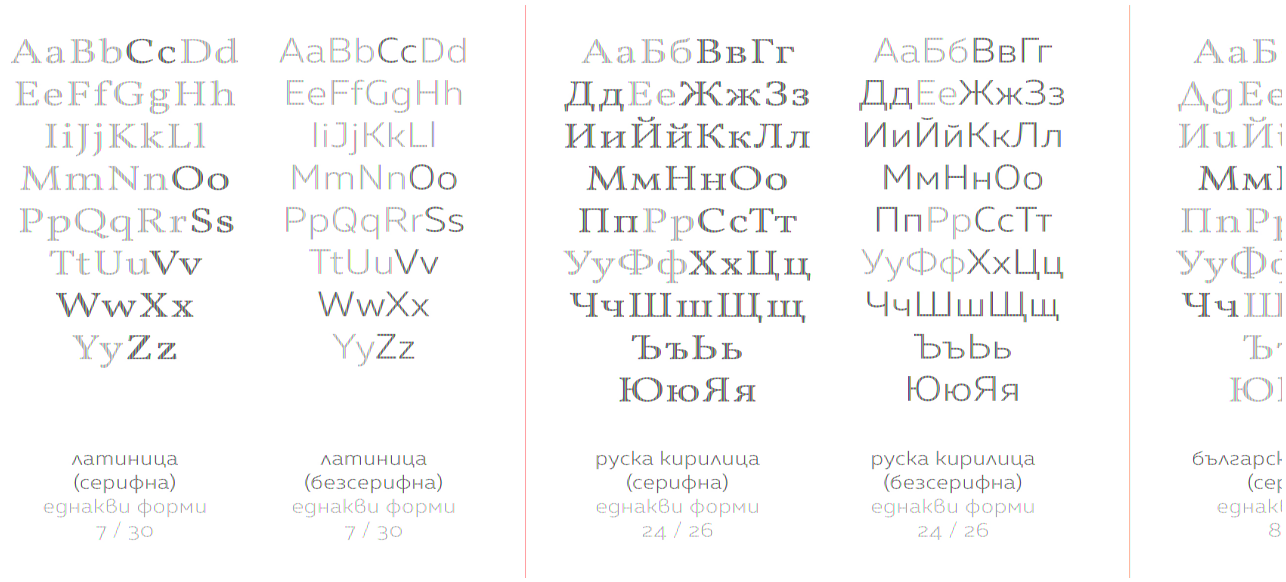

Фиг. 8. Съпоставка на латиница, руска и българска кирилица по модел, вдъхновен от доц. д-р Илия Груев. Формите на буквите Ъъ и Ьь често варират спрямо

предпочитанието на автора – в българската си форма понякога се различават от руската (по заоблянето в долния ляв ъгъл), в други случаи – не.

Съвременният български шрифт е развит като продължение на традициите, предавани от нашите учители и от техните учители преди това на основа на българското графическо наследство, което са оставили след себе си големи имена шрифтописци. Не можем да кажем, че днес кирилицата се развива наравно с много по-широко употребяваната латиница, но с всяка изминала година тя набира скорост и все повече популярност. Ясно е, че Русия са много по-голям пазар и е логично по-напред да се удовлетворява нейното търсене. В същото време, благодарение на малко група дизайнери, стоящи зад „Манифест за българската кирилица", и възможностите на съвременния шрифтов формат OpenType, българската графична форма на азбуката ни набира почитатели и бива включена като възможна за употреба алтернатива. Шрифтописци от световни величини дори признават именно този вариант на кирилицата за по-естетичен и функционален, по-адекватно намиращ място редом до латиницата, каквато я познаваме от векове насам.

С появата на българските дигиталните шрифтове в самото начало на XXI в. могат да се отличат няколко компании, които безспорно се налагат на родния пазар —HermesSoft, Eurotype и SoftPlus. Те изработват качествени за времето си шрифтове и отговарят на огромното търсене. По-голямата част от разработките им са кирилизации (предимно български) на големи шрифтови имена (като Helvetica, Times, Universe, Futura, Gill Sans и на голяма част от шрифтовите стилове, актуални за това време) с публикуването им под различаващи се имена. Например Helvetica излиза под българското Helen; Times New Roman се нарича Tempora и т.н. Дълго време няма други възможни опции, а за чужди шрифтове с българска кирилица не може да става и дума. Изключение правят само някои ексцентрични руски екземпляри, чиито автори са предпочели някои (често не всички) от българските форми.

Вече не е нужно един шрифтописец да бъде вещ във всички стъпки от процеса на правене на шрифта до употребата му в печата. За сравнение, Йоханес Гутенберг е играл ролите на майстор калиграф, инженер, металург, ковач, леяр, бижутер, дърводелец, предприемач, типограф, оформител, печатар и пр. Днес всеки с достъп до компютър може да проектира сам шрифт, да го дигитализира, използва в графичен проект, да го изпрати по и-мейла на печатница, която да го върне разпечатан по куриер. Всичко това без да е нужно да се напуска бюрото. Разбира се, не е толкова лесно колкото звучи. Можем да се гордеем с младите специалисти, които днес са се посветили на това монашеско призвание да създават функционални и естетични букви. Не е необичайно български шрифт да влезе в класациите за най-продавани в световен мащаб. Това определено е голямо постижение за шрифтовата сцена у нас. Българската кирилица определено отново набира скорост.

Кирилицата днес

Редно е да се обърне внимание на важността от по-рано споменатия шрифтов формат OpenType, който носи развитие на различните писмености заедно и поотделно. При арабския, например, се създават много проблеми при употреба в текст, тъй като при него, освен обърнатата посока на писане и четене, буквите променят формите си спрямо позицията си и заобикалящите ги други букви. Това се дължи на строго калиграфско-базирания характер на тази писменост и е много важен проблем. Тук OpenType може коренно да промени ситуацията и да вкара в ред логиката на изписване в дигиталното пространство. Чрез сложна комбинация от кодове, специално проектирани вариации на буквите и комплексни лигатури, може да се промени поведението на дигиталния шрифт и да се получи адекватен инструмент за писане дори и за най-обикновения потребител.

В случая на кирилицата, проблемите не се крият в посоката на писане или навързването на сложни комбинации от знаци. Трудностите са в това, че дори и просветени в „тайната” на българската кирилица, хората, които от естетически, функционални или чисто патриотични съображения искат да я

употребяват, нямат достъп до нея или поне той определено е много ограничен. Броят се на пръсти безплатните шрифтове, които имат нужните качества да работят за българския потребител. Но даже и платените са недостатъчно и в много от случаите с непълни възможности.

Много шрифтови компании по света предлагат кирилицата като добавка, отделно от стандартния латински комплект. Няма ясни правила какво трябва да съдържа един „пълен” шрифт, но в повечето случаи освен кирилица той включва и гръцки, както и други екстри като капителки, различни видове цифри и много други. Друга опция е към фамилията да се добави отделен шрифт, който да съдържа кирилица, с добавка CY(R) към името му, но това е по-стара практика. Друга остаряла практика е различните форми на кирилицата да са поместени като стилистични комплекти в OpenType функциите. Но това е крайно неправилно, защото българската, сръбска или македонска разновидност не е вид модна вариация на кирилицата, а географска такава. OpenType позволява добавяне на регионални алтернативи, които да бъдат активирани просто с промяната на езика на програмата за графична редакция. Безкрайно важно за днешните стандарти е този код да бъде употребен правилно, за да може да бъде лесно достъпен за всеки, който знае как да го потърси. През 2016 г. студио Lettersoup в лицето на Ботьо Николчев публикува на уеб страницата си пълно описание на кода, който позволява българската кирилица да влезе под locl функцията на OpenType шрифтовете. Следвайки тези инструкции е възможно да се генерира функция в конкретен шрифт, която позволява чрез смяна на езика да бъде променена и графичната му форма.

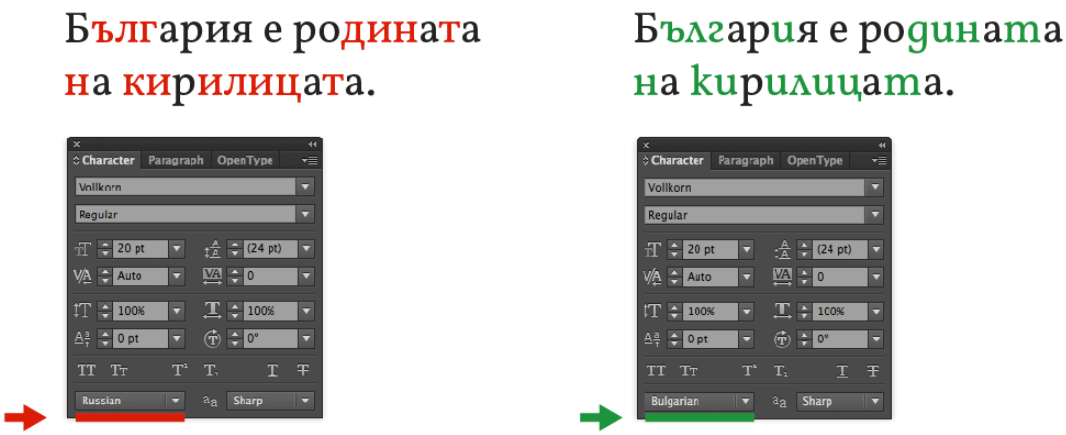

Фиг. 9. Смяна на руска с българска форма чрез промяна на езика в Adobe Illustrator с шрифта Vollkorn – Friedrich Althausen, Google Fonts

Същото може да се случи и със сръбската локализирана форма и пр. Лесно могат да се добавят подобни промени и добавки към всички съществуващи системни и default шрифтове и локалните форми да станат достъпни за всички. Ясно е, че България, Македония и Сърбия поотделно оформят минимални дялове от световния пазар, но в случая не става въпрос за пари. След приемането на България в Европейския съюз на 1 януари 2007 г., кирилицата става третата официална писменост след латиницата и гръцката. Дълг е на Европейската общност да изисква налагането на тези промени в световното шрифтово пространство.

Срамно е, че дори табелката на български език за Европейския парламент в Брюксел, е набрана с руска форма на кирилицата.

Фиг. 10

Друг недопустим факт е как при приемането на Гърция като страна-членка са използвали различен по стил шрифт, защото използваният не поддържа гръцки.

Република Македония има статут, признат от 17 декември 2005 г., под името Бивша Югославска република Македония, но все още не е започнала присъединителния процес към ЕС. През 2018 г. се очаква да започне преговори за членство. На 21 януари 2014 г. Сърбия официално започва преговорите за членство на в ЕС. Сръбската държава се стреми към изпълняване на условията за присъединяване до 2022 г. и да може да влезе в Съюза за следващия финансов период, започващ от 2024 г.[5]

В случай, че двете страни също стана членки на Европейската общност, ще се появят още две причини да се изисква преразглеждане на шрифтовете по подразбиране в операционните системи и софтуера за употреба на текст.

Кирилицата е писменост, а не език, и се използва от 250-500 млн. души по света и се простира до 50 езика, но тъй като Русия е основният ѝ потребител, традиционно шрифтовете на кирилица се оформят по руския стандарт. За няколко десетки години това се е превърнало във вариант по подразбиране. Всяка операционна система и повечето софтуерни продукти използват именно този стандарт. Това означава, че всеки от 2-та милиарда компютъра (по данни за 2015 г.) на Земята е с руска форма на кирилицата по подразбиране. Всеизвестно е, обаче, че тази писменост се е зародила в България през IX-ти век.

„България е Родина, а не роднина на кирилската азбука – новата (третата) официална азбука на Обединените Народи на Европа.“[6]

Българската форма на кирилицата днес се приема като „дизайнерска прищявка” на българските типографи, начело с проф. Васил Йончев, и не се взима предвид от корпорациите, които взимат решенията накъде да върви световната типография. Компании като Adobe, Microsoft, Apple нямат нито един продукт, който да позволява употребата на друг стандарт освен руския. Изключение прави Google с безплатната си библиотека Google fonts, в която има 4 шрифтови семейства (до момента, януари 2017 г.), които поддържат българската (и други) форми на кирилицата. Но реално заслугите за това са

5 wikipedia.org/wiki/Европейски_съюз

6 **Гогов, Кирил**. АудиториЯ – Международен симпозиум „Мястото и ролята на България в развитието на кирилската писмена система като трета европейска официална азбука“, НХА, 25–26 октомври 2016 г.

на дизайнерите, дарили години от своето време и експертни умения, за да предоставят труда си безплатно на широката публика. Но даже и в тези случаи, руският стандарт е начело и по подразбиране – българска, сръбска, македонска, украинска и пр. са само на разположение ако потребителят е наясно как да ги намери и използва. Не съществува шрифт, направен извън рамките на България или от български дизайнери, който по подразбиране да ползва различен от руския стандарт. И това е напълно разбираемо, тъй като Русия е най-големия пазар за шрифтове на кирилица.

Въпреки това, по света, а дори и в Русия, се срещат все повече шрифтописци, които са поддръжници на българската форма на кирилицата. Все по-често се случва да срещаме „българица" като допълнение към шрифтовата палитра. Едни от причините за това са естетическите качества, но и типографските възможности, с които българската кирилица превъзхожда руската и по-точно ясното разграничаване на главни от редовни букви и малкото случаи на просто умалени главни. По-динамична и разнообразна азбука е по-лесна и приятна за четене. Като логика се доближава и до голяма степен до латиницата, която е имала много повече време и условия за развитие. В България масовия печат се появява много по-късно отколкото в Русия, затова българската кирилица е много повече под влиянието на ръкописа и калиграфията.

Не е тайна, че руският стандарт често поставя пречки при разграничаването на текстове със изцяло главни букви, текст, набран с капителки (умишлено намалени главни букви, които служат за подчертаване на думи или изграждане за типографска йерархия) и на обикновен текст със редовни букви. Рускоговорящ трудно ще признае такава нередност, но за западноевропейската публика това е повече от ясно.

Кирилицата утре

Светът на типографията не спира да се променя и развива. Когато започват да се изчерпват възможните шрифтови стилове се преминава към чисто технологичния аспект. На конференция на Международната Типографска асоциация (ATypI) през септември 2016 г. във Варшава е

обявено разработването на Variable fonts и те вече са част от спецификата на OpenType 1.8. Тези „променливи шрифтове" са революционен начин за създаване и използване на черноти, ширини, оптични вариации, контраст, серифи, стил и т.н., като се създава шанс да се правят безкраен брой преливки между всички тези параметри. На теория могат да се създават безкраен брой вариации и всяка една то тях да може да се използва като отделно шрифтово начертание. Тази технлогия е все още в тестови етап и в момента се правят опити и се търсят начини тя бъде имплементирана в софтуера към потребителите. На конференцията Typolabs, 12–14 април 2017 г. в Берлин Akiem Helmling и Bas Jacobs от холандската компания Underware представят невероятни разработки за възможни начини за употреба на Variable fonts върху шрифтове с латиница.[7]

Действително, възможностите са безкрайни и мястото за развитие – също. Тази технология несъмнено би обогатила кирилицата, но и всички останали писмености, както и разбирането за типографията като цяло.

7 Видео от презентацията може да се види на следния адрес: https://youtu.be/eZiP_TIa96g